

Andrew Cohen, dubovni učitelj i pokretač *WIE?* magazina koji se već sedamnaest godina bavi istraživanjem temeljnog pitanja: što to znači biti ljudsko biće na početku trećeg tisućljeća?

Peter M. Senge, profesor na MIT Sloan School of management, predsjednik društva za organizacijsko učenje - SoL, autor kapitalnog djela *Peta disciplina*, osoba koju stručna javnost drži "jednim od petorice najutjecajnijih ljudi u povijesti menadžmenta".

Don Beck, psiholog, stručnjak za geopolitiku i tvorac *Spiral Dynamics*, revolucionarnog modela za razvoj ljudskih vrijednosti. Poznat je i kao osoba koja je odigrala jednu od ključnih uloga prilikom ukidanja aparthejda u Južnoafričkoj Republici te u slučaju društvenog restrukturiranja Singapura. Osnivač je i izvršni direktor *National Values Center* i *Spiral Dynamics Group, Inc.*

Brian Swimme, matematičar i stručnjak za kozmologiju koji se posljednjih dvadesetak godina bavi razvojem nove, izuzetno inspirativne teorije o evoluciji svemira. Autor je knjiga *The Universe Is a Green Dragon*, *The Hidden Heart of the Cosmos* i *The Universe Story*. Swimme je svoj život posvetio ljudima kako bi im prenio viziju jedinstvene uloge i odgovornosti ljudskih bića u podržavanju evolucije.

Izazov našeg vremena – 1.dio

Andrew Cohen, Peter Senge, Don Beck i Brian Swimme

Ako govorimo i razmišljamo o predviđanju budućnosti, "nesigurnost" je kategorija koju ne možemo izbjeći. No ipak, vodeći futuristi i vizionari s kojima smo razgovarali slažu se u jednom: kakva god naša kolektivna sudbina bila, čovječanstvo će se u godinama koje su pred nama suočiti s velikim izazovima. Nepredvidljive sile promjene utječu na sve segmente života na planeti - društveni, tehnološki, ekološki, geopolitički - te na taj način kontinuirano mijenjaju "globalno selo" u kojem živimo. U skladu s time, stvara se složena, isprepletana mreža problema koji traže našu pažnju i djelovanje. Pitanje koje iz toga proizlazi je sljedeće: **Kakvo se djelovanje i koja vrsta odgovora od nas očekuju?** Kome se možemo obratiti kako bismo stvorili sveobuhvatnu viziju koja u sebi sažima svu složenost životnih uvjeta s kojima se susrećemo na početku dvadeset i prvog stoljeća? Ako je Einsteinova maksima po kojoj se "složeni problemi ne mogu riješiti na istoj razini promišljanja koja ih je stvorila" ispravna, tada se logički nameće pitanje: kakvo nam onda promišljanje treba i tko su ti novi mislioci koji će nas povesti naprijed u budućnost?

Ukoliko ste posljednjih godina pratili evoluciju *WIE?* (magazin *What Is Enlightenment?*, www.wie.org - op.ur.), vjerojatno ste primijetili kako jedan novi način promišljanja sve češće pronalazi put do stranica naše publikacije. To novo razmišljanje, nazovimo ga *integralnim*, *holističkim*, ili pak *sistemskim*, novi je simbol vala vizionara sposobnih vidjeti dublje od površinskih turbulencija, sposobnih uhvatiti se ukoštac s višeslojnom složenošću koja se nalazi u korijenima globalnih problema. Ovi apostoli novoga doba potiču nas da se suočimo sa složenim silama koje oblikuju našu sudbinu, u dobru ili zlu, te nam nude alat za kojeg mnogi tvrde da predstavlja našu najbolju mogućnost u teškim izazovima budućnosti.

Stoga smo u pokušaju da proniknemo u neizvjesnu budućnost odlučili klasični intervju s nekim od suvremenih mislilaca zamijeniti okupljanjem na jednom mjestu kako bismo im osigurali prostor za međusobni razgovor. Kao čvrsti pobornici **Platonove tvrdnje da najkvalitetnije znanje uvijek nastaje u procesu dijaloga**, u organizaciji okruglog stola s možda najvećim umovima današnjice uvidjeli smo mogućnost kreiranja "*velike slike*".

Stoga krenimo redom s njihovim predstavljanjem. **Don Beck** je po struci psiholog. Stručnjak je za geopolitiku i tvorac *Spiral Dynamics*, revolucionarnog modela za razvoj ljudskih vrijednosti kojeg sve više koriste brojni ugledni organizacijski lideri i globalne korporacije. Model Dona Becka se oslanja na radove psihologinje Clare Graves, a u svojoj suštini nastoji prikazati integralnu sliku razvojnih razina pojedinaca, organizacija i kultura te nam na taj način osigurati razumijevanje i rješavanje složenih konflikata. Model pokazuje kako se većina konflikata događa zbog sukoba različitih memetičkih kodova (eng. *memetic codes* - op.prev.) tj. *osnovnih vrijednosnih sustava*. Don Beck je poznat u javnosti kao osoba koja je odigrala jednu od ključnih uloga prilikom ukidanja aparthejda u Južnoafričkoj Republici te u slučaju društvenog restrukturiranja Singapura. Osnivač je i izvršni direktor *National Values Center* i *Spiral Dynamics Group, Inc.* Beck se nedavno udružio s filozofom Kenom Wilberom kako bi osnovali *Spiral Dynamics Integral* (SDi), zajedničku inicijativu s ciljem "provođenja opsežnih intervencija, promjena i transformacije."

Rad i djelovanje **Briana Swimmea** također se bavi opsežnom transformacijom. Brian je po struci matematičar, stručnjak za kozmologiju koji se posljednjih dvadesetak godina bavi razvojem nove, izuzetno inspirativne teorije o evoluciji svemira. Autor je knjiga *The Universe Is a Green Dragon*, *The Hidden Heart of the Cosmos*, te knjige *The Universe Story* (u koautorstvu s prijateljem, Ocem Thomasom Berryjem). Swimme je svoj život posvetio ljudima kako bi im prenio viziju jedinstvene uloge i odgovornosti ljudskih bića u podržavanju evolucije. U svojim govorima i na predavanjima, Brian potiče ljude da iznova promotre vrijednost svjesnosti te da prihvate jedinstveni potencijal kojim smo mi, ljudska bića, obdareni.

Promjena svijeta podrazumijeva, naravno, i promjenu institucija. Rijetki su pojedinci koji su toliko duboko zašli u područje institucionalnih promjena kao **Peter Senge**, "guru lidera", čovjek

koji je javnosti poznat kao "vođeci svjetski mislilac na području poslovnog upravljanja". Svojom knjigom *Peta disciplina* u kojoj je apstraktne ideje sustavne teorije transformirao u praktične alate za vođenje organizacija, Senge je 1990. godine uzdrmao poslovni svijet. Osim što predaje na MIT-u, Peter je osnivač i predsjednik *SoL-a*, Society for Organizational Learning. Na svojim predavanjima i u govorima širom svijeta poziva lidere da kulturu u svojim organizacijama obogate uzbudljivom vizijom, ispravnom svrhom i sistemskim razmišljanjem. Posebno ga intrigira duhovna mudrost Istoka te način na koji se ona može koristiti u kontekstu vođenja korporacija.

Stoga smo posebno zahvalni na ovoj izuzetnoj prilici da na jednom mjestu okupimo pionire novog promišljanja i moderatora **Andrew Cohena**, duhovnog učitelja i pokretača WIE? magazina koji se već sedamnaest godina bavi istraživanjem temeljnog pitanja: što to znači biti ljudsko biće na početku trećeg tisućljeća? U tekstu koji slijedi možete pročitati razmišljanja tih izuzetnih pojedinaca, o velikom izazovu vremena u kojem živimo, o tome što zapravo znači "dovesti budućnost u sadašnjost", te o putu kojim bi svi zajedno trebali poći.

ANDREW COHEN: Gospodo, pitanje o kojem bih želio razgovarati je ustvari veoma jednostavno: **Koji je to put kojim bi čovječanstvo u današnje vrijeme trebalo poći?** No, problemi povezani uz njega su višeslojni. Tako se npr. samo od sebe nameće pitanje o tome mogu li religije, onakve kakve one danas jesu, zadovoljiti potrebe ljudi u dvadeset i prvom stoljeću? Mogu li one poslužiti kao katalizatori promjena neophodnih za prevladavanje multidimenzionalne krize u kojoj se danas nalazimo? Ili nam je možda potreban neki novi, napredniji pristup cijelom problemu? Dakle, želio bih da naš razgovor ide u tom smjeru. Nadalje, prije nego što započnemo dijalog, mislim da je izuzetno važno pojasniti u kojoj se to krizi zapravo nalazimo. Mnogi misle kako smo došli do praga sukoba civilizacija, kako rastuće zagađenje okoliša

može ugroziti cjelokupan život na planeti te kako se današnje institucije ne uspijevaju nositi s promijenjenim uvjetima života. Stoga bih vas molio za početak da našim čitateljima jednostavnim riječima pojasnite o kakvoj je vrsti krize, prema vama, riječ?

DON BECK: Mislim da trenutno živimo u "Eri Fragmentacije" koja je rezultanta završetka Hladnog rata te s time povezano, raspada jednostavnog bipolarnog svijeta. Nestankom tog metaforičkog "ledenog pokrivača" svijeta, iznenada su otkriveni razni sustavi vrednota i kulturne sile koje su generacijama ključale negdje u pozadini. Iznenada smo se upoznali s raznim plemenima, carstvima, pokretima, *jihadom* - izloženi smo nevjerojatnim promjenama obzirom da milijarde ljudi istovremeno prolaze kroz različite razine razvoja. Mnogi ljudi danas u svijetu prolaze kroz fazu društvenog razvoja koju smo mi, na Zapadu, prošli prije tri stotine godina. Stoga umjesto da se naša vrsta kreće u jednom smjeru po horizontalnoj liniji, mnogobrojne promjene se događaju na gornjem i donjem dijelu razvojne spirale. To znači da se svi ratovi, sukobi, osvete i podvale koji su obilježili povijest ljudskoga roda, sada ponovno pojavljuju - *i to istovremeno!* Isto tako, svjedočimo novoj verziji povijesnog kontinentalnog strujanja kako se različiti ekonomski, politički, tehnološki i društveni svjetovi sve više približavaju jedni drugima. Pred nama se stoga otkriva kompleksna stvarnost kakvu još nismo imali prilike vidjeti. Nažalost, naše institucije se s takvom složnošću ne mogu nositi pa stoga ljudi, svugdje u svijetu, mahnitno traže nove načine organiziranja, traže koheziju u "Eri Fragmentacije".

BRIAN SWIMME: Upravo tako. Prirodu krize o kojoj govorimo najbolje mogu opisati na sljedeći način: stvorili smo moćne institucije - mislim tu na korporacije i velike organizacije, države, a u određenoj mjeri i čitavu civilizaciju - različitim svjetonazorom i mentalitetom. Nažalost, došli smo do trenutka kada su ograničenja umova, kreatora takvoga svijeta,

postala više nego očita. Prema mojem osobnom mišljenju, takvo je ograničenje vrlo specifično: um koji je stvorio današnje institucije nazvao bih *mikrofaznim* - koji se bavi isključivo dinamikom *dijela* u odnosu na *cjelinu*. Opisani oblik razmišljanja vuče korijene iz naše davne prošlosti kada smo morali naučiti kako preživjeti.

Sve dok je ljudska vrsta bila tek jedna od mnogih, takva situacija nije bila problematična. No, ljudi su posljednjih stoljeća postali nešto mnogo više. U smislu utjecaja na planetu, postali smo entitet usporediv s atmosferom ili hidrosferom. Postali smo planetarni. Planetarni partner atmosferi i biosferi. Nažalost, institucije u kojima danas radimo nisu dizajnirane za tu širu ulogu, već za mnogo uže probleme, uže od samog planeta. **Stoga smatram kako je ključni izazov današnjice poticanje planetarnih ili holističkih umova koji će zatim stvoriti drugačiji svijet.** Tako ja vidim situaciju. Stekli smo planetarnu moć, uz pomoć mikrofazne mudrosti. Stoga se pravi izazov sastoji u stvaranju *makrofazne mudrosti*, mudrosti koja će biti odgovorna prema cijeloj planeti.

BECK: Slažem se s tobom, Brian. Dopusti mi da još nešto dodam. Naime, moguće je da pomislimo kako možemo jednostavno čekati i pustiti da se proces sam od sebe dalje razvija. Na kraju krajeva, ljudi su preživjeli sve to silno vrijeme. No ipak, danas smo suočeni s posve drugačijom situacijom. Danas u svijetu živi milijarda ljudi koji žele iskusiti kvalitetu života iz tzv. prvog svijeta - materijalizam - i to u vrijeme kada mnogi od nas shvaćaju da je to možda "nemoguća misija" obzirom na stanje prirodnog okoliša. Na koji način možemo uvjeriti milijardu Kineza da oni ne mogu imati dva auta, klima uređaj i aparat za kokice, sve u isto vrijeme? Oni također žele uživati u "ugodnom životu" CNN-a ili američkih filmova. I oni traže svoje mjesto pod suncem. Stoga smatram kako smo suočeni s vrlo ozbiljnim problemom.

Drugi je problem u tome što zbog napredne tehnologije s kojom raspolažemo ljudi s nižim intelektualnim sposobnostima putem Interneta imaju osiguran pristup oružju (poput nuklearnih

bojevih glava ili različitog biološkog oružja) kojeg su stvorili ljudi s višim intelektualnim sposobnostima. Tako je tehnologija stvorila situaciju po kojoj više nismo sposobni upravljati tehnologijom. Vjerujem da se isto već dogodilo u prošlosti ali, kako kaže Brian, ne na istoj razini opasnosti. Danas više nije ugroženo samo jedno pleme, sustav vjerovanja ili jedan narod. Danas je ugrožen cjelokupan život na čitavoj planeti. Sve to bi nas trebalo probuditi i pozvati na akciju.

COHEN: Da, sve što govoriš je istina.

Zabrinjavajuća istina. A kako mi se čini, većina ljudi uopće nije svjesna težine problema. Mislim, nije da ljudi nisu već čuli o tome... Oni bježe od istine jer su implikacije zastrašujuće!

PETER SENGE: Tako je. Mislim da stupanj percepcije o postojanju bilo kakve krize na planeti varira ponajviše u odnosu na geografsko područje. Smatram da je stav kako "kriza u biti ne postoji" najjači u SAD-u - čak i nakon 11. rujna. Znae, razumljivo je da ljudi gurnu glave u pijesak i pretpostave kako će problem terorizma već netko riješiti. Dok na površini živimo mentalitetom "jedimo, pijmo i budimo veseli", ispod površine bujaju razne bolesti. Unatoč tome, stil života nastojimo uz mnogo truda održati. Mislim kako se to događa prije svega iz dva razloga.

Prvi je tradicionalna izoliranost američke kulture. U usporedbi s mnogim "naprednim" industrijaliziranim zemljama svijeta mi smo vjerojatno najizoliraniji. Japan je jedina zemlja po tom pitanju nama slična što na neki način pojašnjava problem. Izolirani smo poput otoka u oceanu.

Drugi je razlog što smo mi, SAD, najveći krivac za mnoge svjetske probleme. Postoji jedan strip kojeg su ekolozi sa zadovoljstvom pokazivali, gdje osoba ulazi u zoološki vrt i promatra životinje, jednu po jednu, te tako dolazi do posljednjeg kaveza u kojem je postavljeno zrcalo i na kojem piše "najopasnija životinja na svijetu".

To mnogo govori o SAD-u. Mi smo najveći potrošač sirovina u svijetu i najveći pobornik globalizacije kapitalizma. Unatoč tome, vrlo nam je teško pogledati se u ogledalo i zamisliti kako smo upravo mi najopasnija zemlja na svijetu, što mislim da bez sumnje i jesmo. Stoga je vrlo teško definirati krize tako da ih svi jednako shvate obzirom da se percepcija umnogome razlikuje. Čak je i u Europi percepcija krize drugačija od naše. Ostatak svijeta, naravno, posve drugačije gleda na izazove s kojima se suočavamo, a koji se tiču ekološke i društvene neravnoteže koja svakim danom postaje sve gora.

Postoji mnogo podataka koji potkrepljuju oba razloga. Kao i uvijek, problem nije u podacima nego u njihovoj interpretaciji, odnosno kako u njima pronaći smisao. Trenutno mediji i prevladavajuća politička struja ne žele smisljeno proanalizirati te podatke. Najbolji primjer za to je globalno zatopljenje. Razina ugljičnog dioksida u atmosferi dramatično raste posljednjih 150 godina. Složimo li se s činjenicom da je ugljični dioksid staklenični plin - a ne poznajem nikoga u znanstvenim krugovima tko će reći drugačije - i činjenicom, recimo to tako, da je brzina kojom se kada puni veća od one kojom se prazni, tada vam svako dijete može reći što će se na kraju dogoditi. Pa ipak, naši su političari zbunjeni po tom pitanju te stoga često izjavljuju kako "Ne znamo točno da li je globalno zatopljenje stvarnost ili nije." Srećom, veliki broj ljudi uopće si ne postavlja to pitanje. Oni pitaju: "Što možemo učiniti?"

Za mene je to suština krize, dakle kriza percepcije. Čini se kako nismo sposobni sagledati osnovne pokazatelje i stvoriti konsenzus što ti pokazatelj znače.

COHEN: Drugo pitanje o kojem bih želio porazgovarati na ovom skupu je sljedeće: "Koje sposobnosti i koja vrsta odgovora će biti potrebni kako bismo se pripremili na nove uvjete života?"

SWIMME: Vjerujem, a to sam već ranije rekao, da suština vremena u kojem živimo počiva na činjenici da je čovjek postao planetarno moćan. Unatoč

tome, naše se djelovanje temelji na mikrofaznoj mudrosti, parcijalnom ili fragmentiranom razumijevanju. U skladu s time, praktična vještina koja nam je potrebna odnosi se na *novu razmišljanje*, tj. trebali bismo *početi razmišljati kao planeta*. Moramo naučiti biti samo jedna od vrsta unutar kompleksne planetarne zajednice.

Sviđa mi se Peterova ideja prema kojoj su institucije našega vremena, velike korporacije, usporedive s nekom novom vrstom. Smatram kako se o njima treba razmišljati upravo na takav način. Institucije, dakle, predstavljaju novu i vrlo mladu vrstu pa nam u tom kontekstu onda treba neki oblik nove prirodne selekcije. Neophodno je da razvijemo sposobnosti koje će nam omogućiti razumijevanje složenih sustava tako da organizacije našeg vremena možemo usavršiti i preoblikovati kako bi tvorile integralnu planetarnu zajednicu.

BECK: Krenemo li od pretpostavke kako živimo u fragmentiranom, podijeljenom svijetu, tada se postavlja pitanje na koji način možemo premostiti jaz? Na koji način možemo spojiti one "koji imaju" i one "koji nemaju", zemlje prvog, drugog i trećeg svijeta, razvijene i nerazvijene zemlje - sve su to eufemizmi koji ukazuju da je planeta prokleta različitim razinama pristupa "ugodnom životu"! Pitam se onda koja su to integralna, kohezivna načela i procesi koji mogu premostiti globalne podjele?

Prisustvovao sam brojnim konferencijama na temu globalizacije i redistribucije, te stoga mislim kako generalno nedostaje razumijevanje o tome da se redistribuirati ne trebaju samo resursi, već i mehanizmi za rješavanje složenih problema. Eksterni pristupi usmjereni na unapređenje životnih uvjeta nedostatni su sve dok ne uključe, paralelno i simultano, ključne korake i faze intrinzičnog društvenog razvoja. Nastojanja na ekonomskom, političkom i tehnološkom planu moraju se uskladiti s razinama složenosti promišljanja, kako pojedinaca tako i čitavih kultura - inače stvari postaju još gorima, a ne boljima. Ako probleme

rješavamo metodom "još novca", tada su rezultat svega samo "deblji" računi u švicarskim bankama. Pristup ravnopravnosti smo već isprobali, pod pretpostavkom da su svi ljudi na istoj razini razmišljanja te da će stoga svi djelovati odgovorno. Nažalost, nije tako. Obzirom da su ljudi na različitim razvojnim razinama potrebno je da počnemo razmišljati u kontekstu *kreiranja habitata*. Uspijemo li stvoriti takav način promišljanja vjerujem kako postoji realna mogućnost da spasimo povrijeđeni svijet.

SWIMME: Možeš li nam pojasniti što misliš pod pojmom "kreiranja habitata"?

BECK: Kada govorim o *kreiranju habitata* tada mislim na društvene, političke i ekonomske *mijete života* koji pospješuju prelazak na novu razinu psihološke osviještenosti pojedinaca i kultura. Sustav *Spiral Dynamics* koristi se formom spirale za opisivanje temeljnog razvojnog procesa napredovanja pojedinaca i kultura, gdje svaki zaokret prema gore predstavlja *memu* - novi svjetonazor ili vrijednosni sustav koji nastaje kao odgovor na izmijenjene životne uvjete (više o modelu *Spiral Dynamics* pogledati na www.wie.org/spiraldynamics - op.ur.). Pokojna kolegica Clare Graves je identificirala osam mema ili razvojnih razina kroz koje prolaze pojedinci i čitava društva, a u modelu *Spiral Dynamics* ih dodatno označavamo različitim bojama. Iako se u različitim kulturama i supkulturama izražavaju na drugačiji način, ovi temeljni obrasci imanentni su cijelom ljudskom rodu, na cijeloj planeti. Jedino razumijevanjem ovih dubljih vrijednosnih sustava stvaranje realistične "velike slike" postaje moguće, kao i osmišljavanje praktičnih i prikladnih rješenja za stvarne probleme.

Ideja se sastoji u tome da nježno, ako je moguće, a ponekad i uz pomoć ustrajne ljubavi, pomognemo ljudima proći kroz sve te slojeve i razvojne razine. Dobar primjer za navedeno je Singapur, zemlja koja je u popriličnoj mjeri razvila autoritarni sustav upravljanja (plavo) kojeg većina doživljava nepotrebno oštrim. No, činjenica je da se ti ljudi, pet nestabilnih etničkih skupina (ljubičasto-crveno)

na takav način nose sa životnim uvjetima, te da im je potrebna baš takva struktura. U ovom trenutku oni trebaju prijeći na sljedeću razinu i stvoriti znanstveno-racionalni sustav (narančasto) - drugim riječima, sada moraju stvoriti "Singapore d.d." kako bi se kvalitetnije uključili u tržišnu utakmicu na globalnoj razini. Iz navedenog primjera možete vidjeti kako rješavanje problema životnih uvjeta na jednoj razini automatski zahtijeva novi političko-društveno-ekonomski paket kako bi pomak na sljedeću razvojnu razinu bio moguć. Budući da se pojedine kulture nalaze na različitim razvojnim razinama, različite su i budućnosti za različite ljude. Sljedeća razvojna razina za Singapur za nas je prošlost. A budućnost "trećeg svijeta" prije se odnosi na vrstu autokratske vlasti Singapura negoli na nezavisnost ili postmodernističku senzitivnost "prvog svijeta".

SENGE: U potpunosti se slažem s Donom i Brianom. Dodao bih da se moramo fokusirati na činjenicu da se radi o *kolektivnoj krizi*. Npr., niti jedna osoba pojedinačno, ma koliko pokušavala, ne može samostalno, svojom voljom, uništiti neku drugu vrstu na planeti. Pa ipak, na kolektivnoj razini to sjajno činimo bez ikakvog napora. Pod pojmom *kolektivno* mislim na proces kanaliziranja ljudskog djelovanja kroz mrežu institucija koje se šire svijetom. Vrlo je važno da ne zaboravimo kako trenutna kriza nije rezultat djelovanja nekog pojedinca; već rezultat kolektivnog djelovanja. Stoga prvi korak u osmišljavanju prikladnog odgovora mora biti spoznaja da taj odgovor također mora biti na kolektivnoj razini.

Copyright:
2005 EnlightenNext, Inc. All rights reserved.
Reprinted with permission from *What Is Enlightenment?* magazine,
March-May 2005. <http://www.wie.org>

Uredio: Marko Lučić
Lektura: Sanjin Lukarić
Prijevod: Cleo - jezici i informatika, Zagreb

Andrew Cohen, dubovni učitelj i pokretač WIE? magazina koji se već sedamnaest godina bavi istraživanjem temeljnog pitanja: što to znači biti ljudsko biće na početku trećeg tisućljeća?

Peter M. Senge, profesor na MIT Sloan School of management, predsjednik društva za organizacijsko učenje - SoL, autor kapitalnog djela Peta disciplina, osoba koju stručna javnost drži "jednim od petorice najutjecajnijih ljudi u povijesti menadžmenta".

Don Beck, psiholog, stručnjak za geopolitiku i tvorac Spiral Dynamics, revolucionarnog modela za razvoj ljudskih vrijednosti. Poznat je i kao osoba koja je odigrala jednu od ključnih uloga prilikom ukidanja aparthejda u Južnoafričkoj Republici te u slučaju društvenog restrukturiranja Singapura. Osnivač je i izvršni direktor National Values Center i Spiral Dynamics Group, Inc.

Brian Swimme, matematičar i stručnjak za kozmologiju koji se posljednjih dvadesetak godina bavi razvojem nove, izuzetno inspirativne teorije o evoluciji svemira. Autor je knjiga The Universe Is a Green Dragon, The Hidden Heart of the Cosmos i The Universe Story. Swimme je svoj život posvetio ljudima kako bi im prenio viziju jedinstvene uloge i odgovornosti ljudskih bića u podržavanju evolucije.

Izazov našeg vremena – 2.dio

Andrew Cohen, Peter Senge, Don Beck i Brian Swimme

COHEN: Što misliš, koja bi onda trebala biti prikladna forma kolektivnog odgovora?

SENGE: Pa, iako mislim da velike korporacije nisu same po sebi rješenje, smatram kako su one zasigurno značajan element i vjerojatno ključna poluga primjerenog rješenja, i to iz dva razloga. Prvi je taj da one premošćuju granice na načine na koje to ne može učiniti niti jedna nacija. U današnje vrijeme nacionalne države sve više postaju anakronističke tvorevine. Čak je i kriminal globalan, a o mnogo značajnijoj dinamici poslovanja u svijetu da i ne govorimo. Institucije koje su u najvećoj mjeri prevladale podijeljenost svijeta zasigurno su multinacionalne korporacije. Drugo, multinacionalne korporacije još uvijek rastu, u broju i opsegu, pa su stoga manje ograničene od državnih ili vladinih institucija. Problem se, naravno, sastoji u tome što se tradicionalna, formalna svrha multinacionalne korporacije svodi isključivo na zarađivanje novca - jedino za što su službeno odgovorne javnosti. Dakle, odgovornost tih organizacija nije usklađena s njihovim utjecajem na zajednicu. Ono što bi multinacionalne korporacije mogle učiniti je da **postave standarde**. Pokret *upravljanja kvalitetom* u velikoj je mjeri utjecao na biznis u cijelom svijetu, tako da je u početku relativno mali broj tvrtki rekao: "Ovo su standardi koje ćemo mi zadovoljiti, a svi ostali će nas morati slijediti." Za dvadesetak najvećih svjetskih multinacionalnih organizacija ne bi bilo teško postaviti takve standarde u području ekološke i društvene politike, a manje organizacije bi ih tada morale slijediti.

Stoga smatram kako multinacionalne kompanije same po sebi nisu dovoljne za pronalaženje primjerenog odgovora - molim vas da me krivo ne shvatite. U tom smislu ključni pojmovi jesu **svjesnost** i **spособnost**. Doista vjerujem kako svi mi, kao pojedinci, imamo urođen osjećaj za odgovornost. Na primjer, svi mi se prirodno osjećamo odgovornima prema djeci, čak i onda kada ona nisu naša. Istovremeno, ne posjedujemo isti osjećaj odgovornosti na *višoj razini* na kojoj naše djelovanje stvara posljedice. Stoga smatram kako sposobnost odgovora na krizu u kojoj se nalazimo ovisi o kvaliteti pristupa *kolektivnoj institucionalnoj svjesnosti*, te nakon toga pristupu našem prirodnom intrinzičnom osjećaju odgovornosti.

COHEN: Volio bih da se sada vratimo na pitanje koje sam ranije spomenuo. U kontekstu svega što ste do sada rekli, čini se očitim da nam je za rješavanje krize potrebna **viša razina svijesti i ljudske zrelosti**. Mogu li nam religijske tradicije, u obliku u kojem danas postoje, pomoći u prepoznavanju i odgovaranju na dramatične promjene životnih uvjeta kroz koje prolazimo?

SWIMME: Pa... Smatram da su religijske tradicije, općenito govoreći, osmišljene kako bi postigle nešto značajno drugačije od onoga što ova kriza traži. Stoga one nisu usmjerene, a većina ih uopće niti ne prepoznaje, onako kako mi to očekujemo, krizu u kojoj danas govorimo. Jednostavno nisu za to dizajnirane. To je prava novost, nešto što se još nikada nije dogodilo u povijesti svijeta.

Istovremeno, smatram kako unutar svih religijskih tradicija postoje *resursi* koji su iznimno važni za sadašnje vrijeme. Ne možemo ih tek tako odbaciti. Mislim da nam oni pružaju ključne uvide i praksu. No njih moramo, na neki način, preoblikovati i izmijeniti kako bi ih učinili prikladnima.

BECK: Slažem se. Smatram da trebamo postaviti pitanje: O kojim *razinama* religijskih sustava ovdje govorimo? Mislim da je Brian također upućivao na isto. Jer kada čujem pojam "religija" odmah pomislim na razine razvoja ili meme iz kojih te religije proizlaze. Npr., mnoge su velike svjetske tradicije proizašle iz mitskih, apsolutističkih i autoritarnih mema (plavo). U skladu s time, zbog brojnih konzervativnih elemenata koje sadržavaju, neke od njih možda nikada neće biti u stanju sagledati cjelovitu sliku i stoga neće moći ništa promijeniti. Pa ipak, držim ih važnima jer *ljudima i kulturama pomažu u razvoju*, s nižih razina (egocentričnih ili crvenih) u više razine (autoritarne ili plave). Navedenu tranziciju razumiju bolje od ikoga drugoga, ali slabo razumiju išta izvan tih okvira. Tako npr. neki od tih konzervativnih religijskih sustava ispunjavaju potrebe mnogih ljudi, čak i

Amerikanaca, pogotovo pripadnika manjinskih zajednica. Moramo prepoznati tu njihovu vrijednost, te istovremeno ljude upozoriti: "*pazite da ne postanete zatvoren sustav!*" Stoga smatram ključnim razumijevanje *vertikalnosti* ili razvojne važnosti ekspresija religije ili duhovnosti.

SENGE: Don, što točno znači riječ *vertikalnost*?

BECK: Kada kažem da je potrebno "*razumjeti vertikalnost*" tada smatram kako moramo uočiti važnost različitih duhovnih formi za različite razvojne razine, a ne da činimo ono što mnogi ljudi čine, diskreditiraju ranije forme. Pomak koji moramo napraviti odnosi se na ekspresiju duhovnosti; ona (*ekspresija* - op. ur.) dakle nije jednostruka, već se na nju treba gledati kao na *evolutivni protok*. Kada bi mogli to ostvariti, mislim da bi tada cijela duhovna zajednica sudjelovala u dostizanju transformacije koja je čovječanstvu u ovom trenutku potrebna.

SWIMME: Istina. Kada bi mogli na jednom mjestu okupiti ključne ideje svake tradicije koje smatramo korisnima, to bi doista predstavljalo nevjerojatan doprinos promjeni u kojoj se nalazimo. Sviđa mi se način na koji je Don postavio stvari rekavši kako su neke od tih tradicija apsolutni eksperti za pojedine aspekte razvojne tranzicije. Kada bi ih samo mogli "uključiti u igru" u sadašnjem kontekstu; bilo bi to veoma moćno.

COHEN: Tako je. Doista je uzbuđujuće kada shvatimo kako je ljudska emocionalna, psihološka i duhovna evolucija dio dubokog i složenog razvojnog procesa - procesa u kojem svi mi sudjelujemo, kako na pojedinačnoj tako i na kolektivnoj razini. Činjenica da su religijske tradicije odigrale ključnu ulogu u opisanom procesu iznimno je važna u sagledavanju načina na koji će prošlost i sadašnjost utjecati na budućnost.

Peter, jako me zanima tvoje mišljenje o ovom problemu obzirom na ono što si ranije rekao. Čini se kako upravo vjerske institucije stvaraju nepremostive granice u današnjem svijetu, čak i više od multinacionalnih kompanija koje si spomenuo.

SENGE: Potpuno si u pravu.

COHEN: Pretpostavljam kako to onda znači da su sposobne, *kada bi* za to bile predisponirane, pokrenuti ogroman broj ljudi prema rješavanju sadašnje krize.

SENGE: Dobro si to primijetio. No, mislim kako će biti vrlo teško tako nešto postići. Institucije su obično snažno povezane sa svojom poviješću. Tradicije na koje pomišljamo kada kažemo "globalne vjerske institucije koje podižu granice", osim do određene mjere budizam, povijesno gledano nikada nisu imale globalni svjetonazor.

Njihovi su korijeni, u velikoj mjeri, plemenski. Islam je možda najbolji primjer navedenog. Tako je npr. Muhamed mnogo činio za obrazovanje žena te mu je stvaranje učiteljica bio jedan od primarnih zadataka. No, samo stotinu godina nakon njegove smrti plemenski lideri koji su naslijedili njegovo učenje eliminirali su ovu praksu iz tradicije. To je pravi problem suvremenih religija: **snažni plemenski i etnički identitet.**

Stoga smatram ključnim pitanje *deinstitucionalizacije religija*. U raznim konstelacijama ljudi danas proživljavaju tzv. "vjerska iskustva" - povezanost, duboku povezanost među ljudima, duboku povezanost sa životom samim, duboku povezanost s transcendentnim - ali ne u religijskom kontekstu! Mislim kako je ova činjenica iznimno važna. **Smatram da će se u svijetu razviti nova vrsta religijske senzibilnosti – jednako kao što smatram da će se razviti nova znanost – koja će prevladati ograničenja religijskih institucija.**

COHEN: Upravo se na novi religijski senzibilitet odnosi moje posljednje pitanje: Prema vašem mišljenju, koji bi nam to novi moralni, etički i duhovni okvir pomogao u suočavanju s izmijenjenim životnim uvjetima?

SENGE: Zaista ne znam imam li uopće takav koncept. Smatram kako mnogo toga znamo o duhovnosti, moralu i etici. No, ono što se je u potpunosti promijenilo je sam *kontekst* koji je postao globalan, te stoga ono što nam treba ne može biti ništa manje od *globalne duhovnosti*. Smatram kako u ljudima postoji prirodno, urođeno znanje koje možemo poistovjetiti s duhovnim znanjem. Problem se sastoji u tome što ne znamo na koji način pristupiti tom znanju i na koji način ga njegovati u današnjem globalnom kontekstu. Duhovno "zlatno doba" čovječanstva, u drevnoj Kini i Grčkoj, odavno je prošlo. Nije se uspjelo održati u posljednjim tisućljećima. Nažalost, čovječanstvo nije uspjelo razviti duhovnost u modernom kontekstu. Jedino što možemo tvrditi s određenom sigurnošću je da moderna duhovnost treba biti drugačija od duhovne prakse i institucija iz nekih drugih vremena.

Smatram kako nam moderna znanost, do neke mjere, može osigurati odgovore. **Mislim da će duhovnost ovog tisućljeća biti usko povezana sa znanošću zato što je razvoj zapadnjačke znanosti u posljednjih petsto godina, unatoč nedostacima, bio bez sumnje iznimno važan za ljudsku zajednicu te su mnogi ljudi počeli gledati na znanost kao na novu religiju ove epohe.** Ovo posljednje je odlična analogija! Danas znanstvenike tretiramo na isti način na koji su nekada tretirani vjerski lideri; od njih očekujemo da nam pojasne na koji način funkcionira *stvarnost*. Pravi znanstvenici uvijek ustuknu kada im se postavi to pitanje, u prvom redu zato što znaju da je njihovo znanje veoma usko, a u drugom redu zato što znaju da znanost ne dovodi do apsolutne istine.

Za znanost stoga možemo reći kako je uhvaćena u "*klopku fragmentacije*" između unutarnjeg i vanjskog svijeta. To se dogodilo iz političkih i društvenih razloga. Naime, znanstvenici šesnaestog i sedamnaestog stoljeća morali su sa svojih pleća skinuti breme Crkve, pa su stoga govorili: "Vi se bavite unutarnjim svijetom, a mi ćemo se baviti izvanjskim." Posljedice takvog pristupa danas svi osjećamo, svi smo platili cijenu u ogromnoj moći i utjecaju na izvanjsko, te s druge strane potpunim

otuđenjem od unutarnjeg svijeta. Stoga mislim kako će duhovnost ovog tisućljeća na neki način reintegrirati ono što danas nazivamo "znanošću", koja se u najboljem slučaju može nazvati *skeptičizmom*, uz veoma kruti stav prema *iskustvu*. Navedeno predstavlja srž empirijske znanosti - ustvari, to je i pravo značenje riječi *empirijski* - koja se postepeno izmijenila, da bi se zatim polako potpuno izgubila posvećenost iskustvu. Zato je riskantno koristiti se riječju "znanost", te je osobno koristim samo u kontekstu riječi Buckminstera Fullera: "Svaki je čovjek rođen kao znanstvenik." Eto, to bi bio moj doprinos novoj duhovnosti.

COHEN: Don, prema tvome mišljenju, koji bi nam to novi moralni, etički i duhovni okvir mogao pomoći u suočavanju s izmijenjenim životnim uvjetima?

BECK: Ranije sam već rekao kako se taj novi okvir odnosi na spoznaju da različiti ljudi na različitim razvojnim razinama moraju koristiti različite verzije duhovnosti. Umjesto da ih ismijavamo, trebali bi im pomoći da zdravo i pozitivno izraze takvu duhovnost obzirom da je ona neophodna na različitim razinama spirale. Stoga okvir o kojem govorim sadrži elemente životnog putovanja, pokušaja i pogrešaka, kreiranja novih sustava, napuštanja ega, poduzimanja svega što je potrebno kako bi unaprijedili našu sposobnost *složenog promišljanja*. To znači da moramo poduzeti potrebne korake na razini školskog sustava, religijskog života i cijele zajednice kako bi stvorili, prema riječima Kena Wilbera, "*najveću dubinu za najveći rast*". Kada bi u tome uspjeli tada bi vjerojatno duhovnošću 21. stoljeća postalo **poštovanje i usmjerenost na nevjerovatnu prirodu evolucije života samoga**. Mislim kako će doći do **redefiniranja duhovnog**, u velikoj mjeri prema onome o čemu ti i Ken govorite. Nova će definicija u mnogo većoj mjeri uvažavati kozmičku dimenziju životne sile i činjenicu kako se čini da se iza svega krije *neki drugi oblik inteligencije*. Razmisлите malo o tome, ljudi se nisu mogli tek tako "biološki razviti" kako se to

obično kaže. Bakterije, virusi, geni i meme podložni su *nelinearnoj dinamici*, što znači da u situaciji izvanjske ugroženosti rekalibriraju svoj genetički kod. Sve nas to navodi na zaključak kako u svakom obliku života nailazimo na "*malog genijalca*", odnosno inteligenciju koja osigurava prilagodbu. Mislim kako će upravo razumijevanje života samog postati temeljem nove teologije ili nove religije. Stoga mnogi fizičari i filozofi opet počinju govoriti o Bogu - ne u kontekstu Boga iz Starog zavjeta nego o potpuno drugačijoj koncepciji duhovnog.

COHEN: Briane, koji bi novi moralni, etički i duhovni okvir ti podržao?

SWIMME: Okvir je savršena riječ jer se u ovom trenutku nalazimo, barem mi na Zapadu, u situaciji nepostojanja bilo kakvih okvira. Više se ne možemo oko ničega složiti, u smislu vrijednosti. Sve što nam je ostalo jest najniža razina konzumerizma. Hej, to je naš svijet! I kako bi onda trebao izgledati novi okvir?

Kako smo već ranije u razgovoru spomenuli, čini se kako se nalazimo u trenutku otkrivanja ovog novog okvira univerzuma u *razvoju samom*. Kako što ste već svi rekli, radi se o krupnom i povijesnom otkriću života, duha i univerzuma samog. Sviđa mi se Peterov uvid o tome kako nastaje nova znanost. Pretpostavljam da bih je mogao opisati na dva načina. Jedan se odnosi na otkriće *evolucije svemira*. Razvili smo fantastičnu viziju univerzuma koji je nastao iz jedne točke i proširio se sve do današnjeg stanja. Dakle, prema opisanom empirijskom pristupu stvarnosti *sasvim je očito* da smo svi povezani i da se sve razvija u usklađenoj međupovezanosti. **Svi potječemo iz istog mjesta.**

Bit će to kolosalno otkriće. Kako bismo ga produbili, u smislu mikro prirode stvarnosti, raspoložemo kvantnim otkrićem neodvojivosti unutarnjeg i izvanjskog. Sve je to u skladu s Peterovim promišljanjem. Danas znamo da je podjela na unutarnje i izvanjsko neodrživa, da je to ustvari iluzija koja je funkcionirala za Newtona i Descartesa, i da na dubljoj razini postoji *jednota*. Tako smo otkrili univerzum u razvoju koji je, od

samoga početka, *jednota*. Uvijek i na svakom mjestu uključeni smo u cjelinu.

U skladu s tim okvirom javlja se naš temeljni izazov - **ideja individualnosti** ili drugim riječima rečeno, diskontinuiteta. Živimo u iluziji kako nismo povezani, kako nismo dio veće cjeline, kako smo *odvojeni od*. Nažalost, cjelokupni ekonomsko-politički sustav je utemeljen na toj premisi: odvojenost čovjeka i ostatka svijeta. **Stoga smatram kako se ključni izazov sastoji u razbijanju te iluzije.** Zato, Andrew, iznimno cijenim tvoj rad i metode uz pomoć kojih možemo naučiti kako se rasplinuti u evolucijskom procesu da bi uništili naš fragmentirani ego.

COHEN: Odličan opis. To je bit onoga što bih mogao nazvati "*Evolutivno prosvjetljenje*" - transcendiranje ega kako bismo doslovce *nestali u* i postali jedno sa samim procesom evolucije.

SWIMME: Mislim da se o tom okviru radi - spoznajemo kako nismo izolirani pojedinci već *cjelina*, preciznije rečeno, *modus* cjeline. Razvijamo sposobnost da na neki način **strujimo u smjeru cjeline** te na taj način - kako to Don opisuje - služimo životu. Darovana nam je moć koju nema niti jedna druga vrsta na planeti - *ljudska svjesnost*. No, ne radi nas samih, nego radi čovjeka kao takvog. Tek kada moć počnemo koristiti u službi cjeline, postajemo *instrument* putem kojega se cjelokupni evolutivni proces pomiče u sljedeću fazu svoje ljepote.

U smislu duhovnog razvoja, rekao bih kako se izazov vremena u kojem živimo sastoji u tome da postanemo ono što je Teilhard de Chardin nazvao "*hominiziranim oblikom evolucijskog procesa*". Teilhard je koristio riječ *hominizacija* za opisivanje procesa ljudske transformacije postojeće prakse i funkcija na zemlji. Zemlja stalno donosi odluke. Pravi izbore - u širem smislu te izbore nazivamo "*prirodnim odabirom*". Kada ondje ubacite ljudski izbor, sve eksplodira - promotrimo samo utjecaj odluka koje donosimo svugdje na planeti. Ljudske odluke su "*hominizirale*" proces

prirodnog odabira - u dobru i zlu. *Ljudi su prevladali prirodni odabir*. Stoga prema novom okviru moramo sebe vidjeti instrumentima putem kojih univerzum odlučuje o kvaliteti života koju želi stvoriti. A te odluke nisu samo radi ljudi ili neke određene zajednice, već za korist cjelokupne dinamične, pulsirajuće planetarne zajednice.

COHEN: Doista duboko promišljanje. Prema tome, novi će okvir osvijetliti činjenicu kako smo upravi *mi* ti koji smo stvorili prošlost i koji ćemo stvoriti budućnost. Naglasak će trebati staviti ne samo na globalni kontekst ljudske inkarnacije u dvadeset i prvom stoljeću, nego i na *evolucijski kontekst*. Kako ste to lijepo opisali, svi mi igramo ključnu ulogu u razvojnom procesu kojeg u većini slučajeva nismo uopće svjesni. Stoga će značajni zadatak nove duhovnosti biti *osvješćivanje te činjenice*. Hvala vam svima na razgovoru.

Copyright:
2005 EnlightenNext, Inc. All rights reserved.
Reprinted with permission from *What Is Enlightenment?* magazine,
March-May 2005. <http://www.wie.org>

Uredio: Marko Lučić
Lektura: Sanjin Lukarić
Prijevod: Cleo - jezici i informatika, Zagreb

